

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach

OLK / 199

URZĄD GMINY GODÓW	
Kancelaria Osoba	
Wpłynęło dnia	05. 03. 2018
Nr Rkp.	1908718
Podpis	<i>[Signature]</i>

[Handwritten initials]

do wiadomości

LKA.410.030.04.2017
P/17/078

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/17/078 – Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniami
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	1. Stanisław Tarnowski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/315/2017 z dnia 5 grudnia 2017 r. 2. Aleksander Małysz, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/325/2017 z dnia 14 grudnia 2017 r. (dowód: akta kontroli str. 1-4)
Jednostka kontrolowana	Urząd Gminy Godów ¹ , ul. 1 Maja 53, 44-340 Godów
Kierownik jednostki kontrolowanej	Mariusz Adamczyk, Wójt Gminy ² od 1 grudnia 2017 r. (dowód: akta kontroli str. 5-6)
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2014 r. do dnia 30 czerwca 2017 r. ³

II. Ocena kontrolowanej działalności

Gmina Godów⁵ w latach 2014-2017 (I półrocze) podejmowała szereg działań mających na celu poprawę jakości powietrza na swoim obszarze i ograniczenie zanieczyszczenia pyłami zawieszonymi (PM₁₀ i PM_{2,5})⁶ oraz bezno(a)pirenem (BaP)⁷. Biorąc jednak pod uwagę stopień realizacji założeń wskazanych w Programie ochrony powietrza dla województwa śląskiego z 2014 r., a także wymagane do osiągnięcia efekty ekologiczne określone w aktualizacji tego Programu z grudnia 2017 r. oraz wyniki uzyskane na stacji pomiarowej funkcjonującej na terenie Gminy, działania te należy uznać za niewystarczające w odniesieniu do potrzeb, ponieważ w latach 2014-2016, jakość powietrza znacząco

Ocena ogólna⁴

¹ Dalej: Urząd.

² Dalej: Wójt.

³ W przypadkach koniecznych badaniami objęto zagadnienia, mające związek z przedmiotem kontroli, wykraczające poza te ramy czasowe

⁴ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową.

⁵ Dalej: Gmina.

⁶ **PM** – pył zawieszony (ang. particulate matter) jest zanieczyszczeniem powietrza składającym się z mieszaniny cząstek stałych, ciekłych lub obu naraz, zawieszonych w powietrzu i będących mieszaniną substancji organicznych i nieorganicznych. Pył zawieszony może zawierać substancje toksyczne takie jak wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne (m.in. benzo(a)piren), metale ciężkie oraz dioksyny i furany. Cząstki te różnią się wielkością, składem i pochodzeniem. Może on powodować lub pogłębiać choroby płuc i układu krążenia, zawał serca i arytmie. Wpływa również na ośrodkowy układ nerwowy i układ rozrodczy i może powodować choroby nowotworowe. W ostatecznym rezultacie może powodować przedwczesną śmierć. PM₁₀ i PM_{2,5} to odpowiednio cząstki pyłu o średnicy aerodynamicznej mniejszej niż 10 mikrometrów (µm) i mniejszej niż 2,5 µm.

⁷ **Benzo(a)piren** – organiczny związek chemiczny będący przedstawicielem wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA). Benzo(a)piren wykazuje małą toksyczność ostrą, zaś dużą toksyczność przewlekłą co związane jest z jego zdolnością kumulacji w organizmie. Podobnie jak inne WWA, jest związkiem silnie rakotwórczym. Do innych działań niepożądanych zalicza się podrażnienie oczu, nosa, gardła i oskrzeli. Benzo(a)piren jest częstym składnikiem zanieczyszczeń powietrza, powstającym w wyniku niskiej emisji.

odbiegała od wymaganych standardów i poziomów, których dotrzymanie ogranicza negatywny wpływ zanieczyszczeń powietrza na zdrowie ludzkie⁸.

Gmina uwzględniła problematykę ochrony powietrza w swoich dokumentach programowych⁹, dokonując w nich m.in. rzetelnej diagnozy przyczyn zanieczyszczenia powietrza oraz określając działania naprawcze mające na celu ograniczenie stopnia jego zanieczyszczenia, głównie poprzez ograniczenie tzw. niskiej emisji w sektorze komunalnym. W okresie objętym kontrolą, na działania naprawcze Gmina wydatkowała łącznie 11.717,6 tys. zł, w tym 8.396,0 tys. zł ze środków własnych. Na ograniczenie emisji liniowej wydatkowano 9.241,5 tys. zł, w tym 8.132,6 tys. zł ze środków własnych Gminy, natomiast na redukcję emisji powierzchniowej wydatkowano 2.442,1 tys. zł, w tym środki własne w kwocie 248,0 tys. zł. Pozostałe środki w wysokości 34,0 tys. zł wydatkowano na przygotowanie działań naprawczych oraz działania informacyjno-edukacyjne. W okresie tym realizowano przede wszystkim działania określone w programach ochrony powietrza, programach ograniczenia niskiej emisji i Planie Gospodarki Niskoemisyjnej.

NIK pozytywnie ocenia również prowadzenie aktywnych działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie szkodliwości zanieczyszczeń powietrza, co przyczyniło się w 2018 r. do zwiększenia zainteresowania mieszkańców Gminy wymianą nieekologicznych źródeł ciepła oraz współpracę z innymi jednostkami samorządu terytorialnego w grupie roboczej ds. ograniczenia niskiej emisji na terenie Subregionu Zachodniego¹⁰. Ponadto, na terenie Gminy przeprowadzane były w gospodarstwach domowych kontrole w zakresie spalania odpadów.

Stwierdzone nieprawidłowości polegały na:

1. Niedokonaniu aktualizacji projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, przyjętego uchwałą¹¹ Rady Gminy z dnia 20 grudnia 2012 r., co naruszało art. 19 ust. i 2 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne¹².
2. Niewykazywaniu całkowitej powierzchni lokali, w których nastąpiła zmiana sposobu ogrzewania w sprawozdaniu z realizacji Programu Ochrony Powietrza za 2016 r., co było niezgodne z wymaganym wzorem tego sprawozdania.
3. Nieprzedłożeniu przez Wójta Radzie Gminy informacji Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska o stanie środowiska na obszarze województwa śląskiego w celu jej rozpatrzenia, przez co nie zapewniono realizacji obowiązku wynikającego z art 8a ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o inspekcji ochrony środowiska¹³.

Z uwagi na niejednorodną metodykę określania efektów ekologicznych – zarówno w skali całego województwa, jak i kontrolowanych gmin – wykorzystano ekspertyzę firmy zewnętrznej wykonanej na zlecenie NIK. Wynika z niej, że dotychczasowe tempo działań naprawczych nie pozwoli na osiągnięcie wymaganych efektów do czasu zakończenia realizacji Programu ochrony powietrza (na koniec 2020 r.),

⁸ Według danych pochodzących ze stacji pomiarowej zlokalizowanej na terenie Gminy w latach 2014-2016 nie były dotrzymane standardy jakości powietrza dotyczące PM₁₀. Stężenia średnioroczne tej substancji kształtowały się na poziomie od 106 % do 126 % poziomu dopuszczalnego, a liczba dni z przekroczeniem stężeń dobowych na poziomie od 271 % do 357 % tego poziomu. Z kolei stężenia roczne PM_{2,5} ukształtowały się na poziomie od 130 % do 160 % poziomu dopuszczalnego. W przypadku BaP stężenia średnioroczne zawierały się w przedziale od 790 % do 960 % wartości normatywnej.

⁹ Przez dokumenty planistyczne należy rozumieć: program ochrony środowiska, programy ograniczenia niskiej emisji, plan gospodarki niskoemisyjnej oraz założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.

¹⁰ Projekt jest współfinansowany ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach w ramach działania 4.1. Programy edukacji ekologicznej, kampanie i akcje edukacyjno-informacyjne, Priorytet 5 Edukacja Ekologiczna. Dane dotyczące projektu dostępne są na stronie <http://godow.gminazenergia.pl/>

¹¹ Nr XXVIII/207/12.

¹² Dz. U. z 2017 r. poz. 220, ze zm., dalej: „Prawo energetyczne”.

¹³ Dz.U. z 2016 r. , nr.1688 ze zm., zwana dalej ustawą o IOS

a także będzie niewystarczające dla realizacji do 2027 r. założeń określonych w aktualizacji tego Programu z grudnia 2017 r. W latach 2014-2016, wskutek zrealizowanych działań naprawczych, Gmina ograniczyła emisję PM₁₀, PM_{2,5} i BaP ze źródeł powierzchniowych odpowiednio o 6,78 Mg/rok, 4,16 Mg/rok oraz 0,004 Mg/rok, co stanowiło 15,1 %, 15,2 % i 11,7 % rezultatu docelowego wskazanego w POP na rok 2020 (odpowiednio: 44,78 Mg/rok dla PM₁₀, 27,31 dla PM_{2,5} i 0,03 Mg/rok dla BaP). Oznacza to, że przy dotychczasowym tempie działań Gmina osiągnie wymagane efekty w postaci redukcji emisji ze źródeł powierzchniowych, która jest główną przyczyną niedostatecznej jakości powietrza na jej obszarze, po ok. 20 latach w przypadku PM₁₀ i PM_{2,5} oraz po ok. 26 latach jeśli chodzi o BaP. Biorąc jednak pod uwagę założenia określone w aktualizacji POP z grudnia 2017 r. pespektywa ta ulegnie wydłużeniu, ponieważ oszacowano, że do osiągnięcia wymaganej jakości powietrza na obszarze Gminy niezbędny będzie wyższy poziom redukcji emisji zanieczyszczeń ze źródeł powierzchniowych niż w poprzedniej wersji Programu (tj. 132,08 Mg/rok dla PM₁₀, 104,62 Mg/rok dla PM_{2,5} i 0,050 Mg/rok dla BaP). Z porównania dotychczasowych rezultatów działań naprawczych do nowych szacunków wynika, że osiągnięcie założonej poprawy jakości powietrza – przy utrzymaniu bieżącego tempa realizacji zadań – zajmie ok. 59 lat dla PM₁₀ i 75 lat dla PM_{2,5} oraz 38 lat w przypadku BaP. Szansą na przyspieszenie tempa poprawy jakości powietrza jest zapowiadane przez Wójta zintensyfikowanie procesu wymiany starych kotłów węglowych na terenie Gminy.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

Opis stanu
faktycznego

1. W okresie objętym kontrolą dla Gminy obowiązywały dwa Programy Ochrony Powietrza¹⁴. W POP określono obowiązki m.in. wójtów i burmistrzów miast i gmin strefy śląskiej w zakresie m.in.:

- realizacji działania związanego z ograniczaniem emisji z małych urządzeń małej mocy (do 1 MW), w ramach systemu zachęt finansowych do wymiany systemów grzewczych,
- wymiany ogrzewania węglowego w obiektach użyteczności publicznej,
- działań promocyjnych i edukacyjnych (ulotki imprezy, akcje szkolne, audycje) w tym promowania i wspierania działań zmierzających do pozyskania wsparcia z Unii Europejskiej, w szczególności uczestnictwa w projekcie pn. „Program likwidacji niskiej emisji w konurbacji śląsko-dąbrowskiej”,
- kontroli gospodarstw domowych w zakresie przestrzegania zakazu spalania odpadów w urządzeniach grzewczych i na otwartych przestrzeniach,
- przekazywania informacji i ostrzeżeń związanych z sytuacjami zagrożenia zanieczyszczeniem powietrza poprzez m.in.: udział w informowaniu społeczeństwa o stanie zanieczyszczenia powietrza oraz sytuacjach alarmowych i przekazywanie informacji dyrektorom jednostek oświatowych (szkół, przedszkoli i żłobków) oraz opiekunów o konieczności ograniczenia długotrwałego przebywania podopiecznych na otwartej przestrzeni dla uniknięcia narażenia na wysokie stężenia zanieczyszczeń, w ramach realizacji planu działań krótkoterminowych,
- realizacji działań ujętych w planie działań krótkoterminowych w zależności od ogłoszonego alarmu,

¹⁴ Program ochrony powietrza dla stref województwa śląskiego, w których stwierdzone zostały ponadnormatywne poziomy stężenia substancji w powietrzu, przyjęty uchwałą nr III/52/15/2010 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 16 czerwca 2010 r., a następnie Program ochrony powietrza dla terenu województwa śląskiego mający na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu oraz pułapu stężenia ekspozycji przyjęty uchwałą nr IV/57/3/2014 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 17 listopada 2014 r., zwany dalej: „Programem Ochrony Powietrza” lub „POP”.

- przedkładania Marszałkowi Województwa Śląskiego sprawozdań z realizacji działań, ujętych w POP.

W POP określono przewidywane do osiągnięcia 2020 r. efekty ekologiczne działań naprawczych dla Gminy w zakresie redukcji emisji poszczególnych zanieczyszczeń, które wynosiły: PM₁₀ – 44,78 Mg/rok, PM_{2,5} – 27,31 Mg/rok, B(a)P – 0,03 Mg/rok, SO₂ (dwutlenek siarki) – 93,28 Mg/rok, NO_x (tlenki azotu) – 18,66 Mg/rok. POP nie zawierał terminów osiągnięcia przez Gminę dopuszczalnych/docelowych poziomów stężeń poszczególnych zanieczyszczeń powietrza. Według POP średnioroczne poziomy stężenie w Gminie w 2012 r. PM₁₀, PM_{2,5} i B(a)P wynosiły odpowiednio: 45 µg/m³, 40 µg/m³ i 11 ng/m³ i przekraczały poziomy dopuszczalne, tj.: 40 µg/m³, 25 µg/m³ i 1 ng/m³. POP nie zawierał informacji o średniorocznym poziomie stężenia SO₂, NO_x lub NO₂ (dwutlenku azotu) w Gminie.

(dowód: akta kontroli str. 742-746, 776, 802-803)

Gmina w kontrolowanym okresie realizowała zadania w zakresie ograniczenia emisji ze źródeł powierzchniowych na podstawie:

- *Programu Ochrony Środowiska*¹⁵ przyjętego uchwałą¹⁶ Rady Gminy z dnia 22 września 2004 r.

- *Programu Ograniczenia Niskiej Emisji na terenie Gminy w latach 2013-2015*, przyjętego uchwałą¹⁷ Rady Gminy z dnia 17 września 2012 r.¹⁸,

- *Programu Ograniczenia Niskiej Emisji na terenie Gminy w latach 2016-2018*, przyjętego uchwałą¹⁹ Rady Gminy z dnia 25 stycznia 2016 r.²⁰,

- *Planu Gospodarki Niskoemisyjnej*²¹ dla gminy Godów na lata 2015-2020, przyjętego uchwałą²² Rady Gminy z dnia 31 sierpnia 2015 r.

(dowód: akta kontroli str. 92-105, 244-342)

Programy ograniczania niskiej emisji obowiązujące w kontrolowanym okresie, tj. PONE 2013-2015 i PONE 2016-2018, zawierały informacje o dotychczasowych działaniach prowadzących do poprawy jakości powietrza w Gminie oraz kierunkach planowanych działań zmierzających m.in. do racjonalizacji zużycia energii na cele grzewcze w budynkach mieszkalnych np. poprzez wymianę kotła, montaż zestawu solarnego, pompy ciepła i termomodernizację. Głównym celem tych programów była redukcja emisji zanieczyszczeń powietrza, powstającej na skutek spalania węgla w indywidualnych systemach grzewczych w budynkach mieszkalnych. Ww. cel miał być realizowany poprzez m.in.: uświadomienie mieszkańcom zagrożeń środowiskowych wynikających z prowadzenia nieracjonalnej gospodarki energetycznej, wskazanie korzyści ekonomicznych osiąganych dzięki eksploatacji wysokosprawnych urządzeń i wytworzenie systemu zachęt finansowych dla przyspieszenia procesu modernizacyjnego w budynkach. Planowany efekt rzeczowy realizacji PONE 2013-2015 i PONE 2016-2018 stanowiła modernizacja źródeł ciepła w odpowiednio: 194 i 203 budynkach w trzyletnim okresie realizacji każdego z tych programów.

(dowód: akta kontroli str. 291-353)

¹⁵ Dalej: „POŚ”.

¹⁶ Nr XVII/133/2004. POŚ zaktualizowano uchwałami Rady Gminy: Nr XLIII/386/10 z dnia 28 czerwca 2010 r. i Nr L/402/14 z dnia 27 października 2014 r.

¹⁷ Nr XXIII/169/12.

¹⁸ Dalej: „PONE 2013-2015”.

¹⁹ Nr XVI/117/12.

²⁰ Dalej: „PONE 2016-2018”.

²¹ Dalej: „PGN”.

²² Nr XVI/117/12.

Głównymi celami działań Gminy w ramach PGN były: redukcja emisji CO₂ (dwutlenku węgla), zanieczyszczeń z instalacji grzewczych i emisji pochodzących z transportu, zwiększenie wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych oraz *redukcja zużycia energii finalnej w 2020 r. w stosunku do prognoz* m.in. na skutek poprawy efektywności energetycznej i działań termomodernizacyjnych. W ramach PGN zaplanowano podejmowanie przez Urząd i jednostki organizacyjne Gminy oraz mieszkańców działań zmierzających do redukcji emisji CO₂ poprzez m.in.: wymianę pieców i kotłów, modernizację kotłowni, zmianę paliwa na mniej emisyjne, w tym montaż instalacji wykorzystujących odnawialne źródła energii, wykorzystanie kolektorów słonecznych i pomp ciepła. PGN przewidywał w latach 2016-2017 m.in. termomodernizację budynków jednostek organizacyjnych Gminy²³.

(dowód: akta kontroli str. 151-155, 992-995)

Według POŚ, który zakładał, że:

- podstawową masę zanieczyszczeń wprowadzanych do atmosfery na terenie Gminy stanowią zanieczyszczenia powstające podczas spalania paliw energetycznych w przydomowych kotłowniach, tj. tzw. niska emisja,
- niezbędne jest kontynuowanie działań edukacyjno-informacyjnych w zakresie: korzyści płynących ze stosowania paliw ekologicznych, poszanowania energii cieplnej i elektrycznej, szkodliwości spalania odpadów z tworzyw sztucznych w paleniskach domowych.

POŚ zawierał informacje o kierunkach działań zmierzających do realizacji celów krótkoterminowych Gminy do 2017 r. oraz celów długoterminowych do 2020 r., które dotyczyły m.in.: podejmowania działań zmierzających do ograniczenia niskiej emisji oraz propagowania ekologicznych systemów grzewczych.

(dowód: akta kontroli str. 861-879)

Rada Gminy uchwałą²⁴ z dnia 20 grudnia 2012 r. przyjęła *Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla Gminy*, w których określono rodzaje działań mogących wpłynąć na poprawę jakości powietrza, tj. m.in.: promowanie wymiany starych kotłów węglowych na nowoczesne gazowe lub węglowe, promowanie termomodernizacji budynków oraz wykorzystania odnawialnych źródeł energii (kolektory słoneczne, pompy ciepła).

W kontrolowanym okresie nie dokonano aktualizacji *projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe*, co szerzej przedstawiono w sekcji „stwierdzone nieprawidłowości”.

(dowód: akta kontroli str. 10-91)

2. Informacja o jakości powietrza na terenie Gminy pozyskiwana jest głównie ze wskazań stacji pomiarowej Wojewódzkiej Inspekcji Ochrony Środowiska²⁵ zabudowanej na ul. Gliniki w Godowie (dane dostępne są na stronie WIOŚ w Katowicach) oraz z sensora pomiarowego firmy AIRLY, z którego aktualny pomiar udostępniony jest na stronie internetowej UG²⁶ (istnieje również możliwość pobrania aplikacji na telefon).

²³Tj.: Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Godowie i Ośrodka Kultury w Skrbeńsku.

²⁴Nr XXVIII/207/12.

²⁵Dalej WIOŚ.

²⁶ <http://godow.gminazenergia.pl> – zakładka jakość powietrza w gminie zawiera mapę czujników firmy Airly, w tym czujnik zabudowany w Godowie, który prezentuje dane dotyczące pyłu zawieszonego PM2.5, PM10, ciśnienie, wilgotność, temperaturę a także dane historyczne jakości powietrza za ostatnie 24 godziny i dane prognozowane na najbliższe 24 godzin.

Uzyskane dane z monitoringu powietrza były przedmiotem bieżącej analizy w Urzędzie dokonywanej przez pracownika merytorycznie zajmującego się ochroną środowiska.

Problematyka działań wynikających ze stanu powietrza na terenie Gminy była podejmowana przez RG na wspólnych posiedzeniach m.in. podczas omawiania uchwały w sprawie zasad i trybu udzielenia dotacji dla osób fizycznych ze środków budżetu Gminy Godów z zakresu ochrony środowiska²⁷ (Uchwała Nr XVII/124/2016 Rady Gminy Godów z dnia 3 marca 2016 roku oraz Uchwała XXXIV/259/13 Rady Gminy Godów z dnia 3 czerwca 2013 roku), podczas podejmowania uchwały budżetowej w zakresie ilości środków przeznaczonych na dotacje dla mieszkańców na działania z zakresu niskiej emisji. Wójt poinformował, że stan środowiska²⁸ stanowił główną przesłankę do wyrażenia opinii do projektu uchwały Sejmiku Województwa Śląskiego w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa śląskiego ograniczeń w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw. Ponadto stwierdził, że co roku Komisja Mienia, Ochrony Środowiska i Bezpieczeństwa Publicznego w planie działania uwzględnia temat możliwości pozyskania środków zewnętrznych z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach²⁹ na działania związane z ochroną powietrza.

(dowód: akta kontroli str. 607-608, 1092)

Rada Gminy w latach 2014-2017 (I półrocze) nie rozpatrywała informacji Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Katowicach.

(dowód: akta kontroli str. 609-610, 1092)

3. Gmina nie dysponowała pełną informacją na temat źródeł ogrzewania wykorzystywanych na jej terenie³⁰, natomiast posiadała wiedzę o najczęściej wykorzystywanych sposobach ogrzewania w sektorze mieszkaniowym indywidualnym i przez podmioty gospodarcze³¹. Gmina nie dysponowała także informacjami na temat natężenia ruchu samochodowego na drogach gminnych. Jak wyjaśniał Zastępca Wójta, informacje takie nie były wymagane do przeprowadzania inwestycji drogowych na drogach gminnych.

(dowód: akta kontroli str. 92-424, 416-437, 990-991)

4. Gmina nie przeprowadziła szczegółowej inwentaryzacji źródeł emisji powierzchniowej. Zastępca Wójta stwierdził, że w trakcie opracowywania w 2015 r. PGN przeprowadzono w tym celu ankietyzację budynków³². Na podstawie ankietyzacji dane określono szacunkowo i wynikało z nich, że 90 % mieszkań ogrzewanych jest węglem, w tym 60 % stanowią miały i muły, 30 % kostka czyli paliwa dedykowane dla kotłów zasypowych, a zaledwie 10 % groszek dedykowany dla kotłów z podajnikiem³³.

(dowód: akta kontroli str. 7-9, 124-125, 130-132, 138, 990-991, 1092)

²⁷ Uchwała Nr XVII/124/2016 Rady Gminy Godów z dnia 3 marca 2016 roku oraz Uchwała XXXIV/259/13 Rady Gminy Godów z dnia 3 czerwca 2013 roku

²⁸ Obejmujący także jakość powietrza.

²⁹ Dalej WFOŚiGW.

³⁰ Nie przeprowadzono inwentaryzacji w tym zakresie i brak było m.in. danych dot. ilości budynków ogrzewanych na paliwa stałe.

³¹ Dane te pochodzą z prowadzonych przez Urząd ankietyzacji, m.in. na potrzeby opracowania planu gospodarki niskoemisyjnej, programu ograniczenia niskiej emisji czy projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.

³² W POP nie przewidziano obowiązku sporządzenia takiej inwentaryzacji. W trakcie ankietyzacji rozdysponowano 1020 ankiet i otrzymano zwrotnie 285 wypełnionych ankiet.

³³ Zgodnie z danymi z PGN, w 2013 r. w Gminie było użytkowanych 3 769 mieszkań. Ponad 70 % budynków mieszkalnych stanowią obiekty starsze niż 25 lat. Dominują budynki jednorodzinne, jedno i dwukondygnacyjne, będące w dobrym stanie technicznym. Starsze budynki bywają także dwurodzinne, ze wspólną klatką schodową. W przeliczeniu na liczby bezwzględne, 3 392 mieszkań ogrzewanych było węglem, w tym 2 035 stanowią miały i muły, 11018 kostka czyli paliwa dedykowane dla kotłów zasypowych, a zaledwie 339 groszek dedykowany dla kotłów z podajnikiem.

5. W latach 2011-2014 Gmina zrealizowała 25 zadań dotyczących działań naprawczych w ramach Programu Ochrony Powietrza, na które wydatkowano 11.646,5 tys. zł. W wyniku realizacji tych zadań Gmina osiągnęła efekt ekologiczny tj. redukcję emisji poszczególnych zanieczyszczeń powietrza w zakresie: PM₁₀ – 21,1 Mg, PM_{2,5} – 9,8 Mg i B(a)P – 2,3 kg. W kontrolowanym okresie zrealizowano również 25 takich zadań, ponosząc ogółem wydatki z tego tytułu na kwotę 11.717,6 tys. zł³⁴. Ww. zadania dotyczyły m.in.: opracowania PONE 2016-2018, PGN, ograniczenia emisji ze źródeł powierzchniowych³⁵, ograniczenia emisji ze źródeł liniowych³⁶, informowania i edukacji³⁷.

(dowód: akta kontroli str. 485-490, 996-1059)

W POP zapisano³⁸ przewidywane w 2020 r. efekty ekologiczne działań naprawczych dla Gminy³⁹ w zakresie redukcji emisji ze źródeł spalania paliw o małej mocy (do 1 MW): PM₁₀ – 44,8 Mg/rok, PM_{2,5} – 27,3 Mg/rok, BaP – 30 kg/rok, SO₂ – 93,3 Mg/rok, NO_x – 18,7 Mg/rok.

(dowód: akta kontroli str. 776)

Natomiast w aktualizacji POP z grudnia 2017 r. zapisano⁴⁰ przewidywane w 2027 r. efekty ekologiczne działań naprawczych dla Gminy w zakresie redukcji emisji ze źródeł spalania paliw o małej mocy (do 1 MW): PM₁₀ – 132,08 Mg/rok, PM_{2,5} – 104,62 Mg/rok, BaP – 50 kg/rok.

(dowód: akta kontroli str. 827, 832)

Według sprawozdań rocznych z realizacji POP za lata 2014-2016, przekazanych przez Gminę do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego⁴¹, efekt ekologiczny⁴² realizacji POP wynosił: PM₁₀ – 19,8 Mg, PM_{2,5} – 10,4 Mg, B(a)P – 2,2 kg, SO₂ – 10,4 Mg, NO₂ – 0,5 Mg.

(dowód: akta kontroli str. 485-489, 775-776, 805, 996-1053)

Z danych zamieszczonych na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego⁴³ wynika w szczególności, że jednostki realizujące POP zobligowane zostały do składania sprawozdań:

- Za 2014 r. przy wykorzystaniu jednego z dostępnych na stronie formularzy (w formacie .pdf lub .doc), w których należało wskazać m.in. efekt ekologiczny (szacunkową redukcję emisji PM₁₀, PM_{2,5} i BaP) działań naprawczych związanych ze zmianą indywidualnych systemów grzewczych wykorzystujących paliwa stałe. Ponadto udostępniono formularz (w formacie .xls), który po podaniu danych źródłowych dot. wymiany ogrzewania (liczby zlikwidowanych kotłów węglowych lub powierzchni użytkowej lokalu w którym nastąpiła wymiana systemu grzewczego), na podstawie przyjętych wskaźników, automatycznie wyliczał efekt ekologiczny dla tych działań (były to inne wskaźniki niż te, które należało stosować w latach następnych);
- Za 2015 r. przy wykorzystaniu dostępnego na stronie formularza (w formacie .doc), w którym należało wskazać m.in. efekt ekologiczny (szacunkową redukcję emisji PM₁₀, PM_{2,5}, BaP, NO₂ i SO₂) działań naprawczych związanych

³⁴ W tym: 8.396,0 ze środków własnych Gminy, 1.108,8 tys. zł z budżetu państwa, 1.081,4 tys. zł ze środków WFOŚiGW, oraz 1.131,4 tys. zł z wkładów własnych beneficjentów.

³⁵ M.in. realizacja PONE i termomodernizacje budynków komunalnych.

³⁶ M.in. przebudowa i remonty dróg gminnych oraz czyszczenie ulic.

³⁷ Edukacja oraz informowanie społeczeństwa m.in. o szkodliwości niskiej emisji i spalania odpadów.

³⁸ W tabeli 69.

³⁹ Efekt ekologiczny obliczony jako redukcja wielkości emisji pochodząca ze spalania węgla dla każdej gminy.

⁴⁰ W tabeli 87 i 88.

⁴¹ Dalej: „Urząd Marszałkowski”.

⁴² Tj. redukcja emisji pochodzącej ze spalania węgla.

⁴³ http://www.slaskie.pl/strona_n.php?jezyk=pl&grupa=3&dzi=1259653698&id_menu=498.

ze zmianą indywidualnych systemów grzewczych wykorzystujących paliwa stałe. Zgodnie z zawartym opisem do tego formularza, efekt ekologiczny związany z ograniczaniem emisji powierzchniowej należało obliczać według wskaźników stosowanych przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach, zgodnie z metodologią wskazaną na podanej stronie internetowej tej jednostki, przy czym nie przewidziano odrębnego formularza elektronicznego służącego do obliczenia tych efektów;

- Za 2016 r. (wyłącznie w formie elektronicznej) przy wykorzystaniu dostępnego na stronie formularza (w formacie .doc), w którym należało wskazać m.in. efekt ekologiczny (szacunkową redukcję emisji PM₁₀, PM_{2,5}, BaP, NO₂ i SO₂) działań naprawczych związanych ze zmianą indywidualnych systemów grzewczych wykorzystujących paliwa stałe. Zgodnie z zawartym opisem do tego formularza, efekt ekologiczny związany z ograniczaniem emisji powierzchniowej należało obliczać według wskaźników stosowanych przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach (zgodnie z metodologią wskazaną na podanej stronie internetowej tej jednostki). Ponadto udostępniono formularz (w formacie .xlsx), który po podaniu zestawu danych źródłowych umożliwiał dokonanie obliczenia efektu ekologicznego dla tych działań według powyższej metodyki.

(dowód: akta kontroli str. 485-489, 775-776, 805, 996-1053, 1091)

Jak wyjaśnił Wójt, wartości redukcji emisji zanieczyszczeń ze spalania paliw obliczono na podstawie wytycznych zawartych w opracowaniu Krajowego Ośrodka Bilansowania i Zarządzania Emisjami, pt. „Wskaźniki emisji zanieczyszczeń ze spalania paliw, kotły o nominalnej mocy cieplnej do 5 MW” oraz na podstawie arkuszy kalkulacyjnych udostępnianych łącznie z tabelami sprawozdawczymi na stronie Urzędu Marszałkowskiego. Do celów obliczeniowych przyjęto budynek referencyjny o pow. 150 m², opalany tradycyjnym kotłem zasypowym, gdzie przyjęto średnie zużycie paliwa typu float oraz muł o zawartości popiołu 18 %, siarki 1,5 %, natomiast dla kotła opalanego ekogroszkiem przyjęto zawartość popiołu 6 % i siarki 0,6 %. Dla kotła opalanego gazem ziemnym przyjęto zawartość siarki 0,4 mg/m³.

(dowód: akta kontroli str. 1067, 1069)

Ponadto, według wyjaśnień Wójta jedną z przyczyn nieosiągnięcia przez Gminę zakładanego w POP efektu ekologicznego w zakresie redukcji emisji poszczególnych zanieczyszczeń powietrza „jest brak rozporządzeń mających na celu monitorowanie i kontrolowanie wprowadzanych do obrotu paliw kopalnych oraz sprzedawanych kotłów. Następną przyczyną może być niewystarczające tempo wymian starych instalacji grzewczych na niskoemisyjne źródła ciepła, jednakże taka sytuacja powinna się diametralnie zmienić w 2018 r. ze względu na liczbę 250 zadeklarowanych mieszkańców, którzy wyrazili potrzebę wymiany starych kotłów. (...) Ważnym również problemem jest brak programów ogólnopolskich wspomagających wymianę źródeł ciepła i słaba kampania (informacyjna) ogólnopolska.

(dowód: akta kontroli str. 1069)

Z-ca Wójta wyjaśnił, że: *możliwe jest osiągnięcie (...) wymaganych redukcji zanieczyszczeń, jeżeli uda się zrealizować planowane przez Gminę działania (...) przy jednoczesnym zdecydowanie większym zaangażowaniu struktur państwowych. Gmina widzi potrzebę (...) kontroli jakości sprzedawanych paliw grzewczych. Z pewnością rozwiązaniem sprzyjającym osiągnięciu wymaganych wskaźników byłoby wsparcie rządowe dla mieszkańców korzystających z ekologicznych form ogrzewania (np. zniesienie akcyzy na gaz, obniżenie cen energii elektrycznej, itp.).*

(dowód: akta kontroli str. 966-967)

Z uwagi na niejednorodną metodykę określania efektów ekologicznych – zarówno w skali całego województwa, jak i kontrolowanych gmin – wykorzystano ekspertyzę firmy zewnętrznej wykonanej na zlecenie NIK⁴⁴. Z ekspertyzy tej wynika m.in., że:

- Głównym problemem inwentaryzacji źródeł emisji na potrzeby programów ochrony powietrza jest szeroki zakres dostępnych wskaźników emisji, które mogą być stosowane do wyliczenia szacunkowej wielkości emisji oraz brak jednolitej metody szacowania emisji na potrzeby analiz programów ochrony powietrza. Obecnie na potrzeby szacowania wielkości emisji z sektora komunalno-bytowego, czyli źródeł emisji powierzchniowej, do celów programów ochrony powietrza, a także dotacji celowych WFOŚiGW, NFOŚiGW, programów ograniczania niskiej emisji czy planów gospodarki niskoemisyjnej, a także inwentaryzacji krajowej prowadzonej przez Krajowy Ośrodek Bilansowania i Zarządzania Emisjami stosowane są różne zestawy wskaźników emisji. Tak szeroka skala wykorzystanych wskaźników emisji na potrzeby wyznaczenia emisji z jednego tylko rodzaju źródeł stanowi barierę w dokonywanych analizach uzyskania efektów prowadzenia działań naprawczych skierowanych na poprawę jakości powietrza. Faktyczny procent wykonania celu można określić tylko i wyłącznie wówczas, kiedy stosuje się jeden rodzaj wskaźników dla wyznaczenia wielkości emisji bazowej, koniecznego do uzyskania efektu ekologicznego oraz wyliczenia efektu z prowadzonych działań;
- W latach 2014-2016, wskutek zrealizowanych działań naprawczych, Gmina ograniczyła emisję PM₁₀, PM_{2,5} i BaP ze źródeł powierzchniowych odpowiednio o: 6,78 Mg/rok, 4,16 Mg/rok i 0,004 Mg/rok, co stanowiło 15,1 %, 15,2 % i 11,7 % rezultatu docelowego wskazanego w POP na rok 2020 (odpowiednio: 44,78 Mg/rok dla PM₁₀, 27,31 Mg/rok dla PM_{2,5} oraz 0,03 Mg/rok dla BaP);
- Wymagana dla Gminy do 2027 r. redukcja emisji ze źródeł powierzchniowych dla PM₁₀, PM_{2,5} i BaP została określona w aktualizacji POP z grudnia 2017 r. na poziomie odpowiednio: 132,08 Mg/rok, 104,62 Mg/rok i 0,050 Mg/rok.
(dowód: akta kontroli str. 1099-1111)

6. W latach 2014-2017 Urząd nie otrzymywał informacji o konieczności wdrażania przez Gminę zadań określonych planem działań krótkoterminowych⁴⁵. Wójt nie otrzymał również do zaopiniowania projektu uchwały w sprawie planu działań krótkoterminowych⁴⁶ od Zarządu Województwa.

(dowód: akta kontroli str. 1069-1070, 1096-1098)

7. Sprawozdania roczne z realizacji obowiązujących w kontrolowanym okresie programów ochrony powietrza Urząd przekazywał w wymaganych terminach⁴⁷. Sprawozdania za lata: 2013 i 2014, przekazano do Starosty Powiatu Wodzisławskiego w dniach odpowiednio: 11 marca 2014 r. i 11 marca 2015 r., natomiast sprawozdania za lata 2015 i 2016 przekazano⁴⁸ do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego⁴⁹ w dniach odpowiednio: 11 marca

⁴⁴ Ekspertyza wykonana w grudniu 2017 r. oraz lutym 2018 r. przez firmę Atmoterm S.A. z siedzibą w Opolu na zlecenie NIK, w związku z kontrolą P/17/078 *Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniami*. Przedmiotem ekspertyzy była analiza Programów ochrony powietrza oraz efektów ich realizacji m.in. w województwie śląskim.

⁴⁵ w dniu 7 marca 2017 r. do Urzędu wpłynęło pismo ze Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w sprawie przekroczenia dopuszczalnej częstości 35 dni w roku kalendarzowym dopuszczalnego poziomu stężeń 24-godzinnych PM₁₀ i SO₂. Ww. przekroczenia dotyczyły pobliskich miast m.in.: Wodzisławia Śląskiego i Rybnika.

⁴⁶ O którym mowa w art. 92 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. *Prawo ochrony środowiska* (Dz. U. z 2017 r. poz. 519 ze zm.).

⁴⁷ Wymagany termin przekazania starostom powiatów sprawozdań z realizacji Programu Ochrony Powietrza obowiązującego w latach 2010-2014 za lata 2013 i 2014 określono na dzień 15 marca każdego roku za rok poprzedni, natomiast termin przekazywania sprawozdań z POP do Urzędu Marszałkowskiego, określono na dzień 30 kwietnia każdego roku.

⁴⁸ Według zapisów POP sprawozdania z jego realizacji powinny być przekazywane do Urzędu Marszałkowskiego w terminie do dnia 30 kwietnia następującego po roku, którego dotyczy sprawozdanie.

⁴⁹ Dalej: „Urząd Marszałkowski”.

2016 r. i 9 marca 2017 r. Szacowane przez Urząd efekty ekologiczne realizacji POP na terenie Gminy, określone w tych sprawozdaniach przedstawiono w pkt. 5 niniejszego wystąpienia. W sprawozdaniu z POP za 2016 r. nie wykazano całkowitej powierzchni lokali, w których nastąpiła zmiana ogrzewania, co szerzej przedstawiono w sekcji: „stwierdzone nieprawidłowości”.

(dowód: akta kontroli str. 485-489, 775-805, 996-1053, 1071-1072)

8. W okresie objętym kontrolą Gmina opracowała i realizowała dwie edycje PONE, w których dopuszczono wymianę starego źródła ciepła na nowe.

Gmina ustaliła zasady i tryb udzielania dotacji osobom fizycznym zakwalifikowanym do udziału w PONE⁵⁰, tj. m.in. na:

- wymianę w budynkach mieszkalnych tradycyjnego kotła węglowego na: kocioł węglowy ekologiczny⁵¹, kocioł gazowy z zamkniętą komorą spalania lub kocioł gazowy kondensacyjny, kocioł opalany biomasą lub pompę ciepła⁵²,
- wymianę wyeksploatowanego kotła gazowego⁵³ na kocioł gazowy z zamkniętą komorą spalania lub kocioł gazowy kondensacyjny (także z zabudową instalacją solarną),
- zabudowę instalacji solarnej przy istniejącym kotle gazowym lub kotle węglowym z certyfikatem energetyczno-emisyjnym,
- zabudowę instalacji fotowoltaicznej⁵⁴.

Dla nowych kotłów retortowych lub tłokowych na paliwa stałe określono wymóg posiadania aktualnego certyfikatu energetyczno-emisyjnego, wydanego przez akredytowane laboratorium. Wysokość dotacji określono na 50 % nakładu jednostkowego wynikającej z faktury VAT, z ograniczeniem kwot maksymalnych⁵⁵.

Regulaminy nie przewidywały dofinansowania do kosztów termomodernizacji budynków⁵⁶ a także wymiany źródeł ciepła w lokalach wykorzystywanych do prowadzenia działalności gospodarczej. Zastępca Wójta wyjaśnił, że taka była decyzja RG. Możliwość dofinansowania wymiany źródeł ciepła w lokalach wykorzystywanych do prowadzenia działalności gospodarczej (do 30 % całkowitej powierzchni budynku) jest przewidywana w nowym, aktualnie opracowywanym regulaminie.

Regulamin na lata 2016-2018 nie przewidywał możliwości dofinansowania zabudowy pompy ciepła oraz instalacji fotowoltaicznej pomimo, że takie działania przewidywały zapisy PONE. Zastępca Wójta wyjaśnił, że regulamin na lata

⁵⁰ W latach 2014 -2015 obowiązywał Regulamin udziału w PONE dla Gminy Godów na lata 2013-2015, stanowiącym załącznik nr 1 do uchwały Nr XXXIV/259/13 z dnia 3 czerwca 2013 r. (zwany regulaminem na lata 2013-2015), natomiast w latach 2016 2017 i połowa obowiązywał Regulamin udziału w PONE dla Gminy Godów na lata 2016-2018, stanowiącym załącznik nr 1 do uchwały Nr XVII/124/2016 z dnia 3 marca 2016 r. (zwany regulaminem na lata 2016-2018).

⁵¹ Oznacza kocioł węglowy retortowy lub tłokowy - w regulaminie na lata 2016-2018 dopisano wymóg 5 klasy wg kryteriów zawartych w normie PN EN 303-5:2012.

⁵² Możliwość dofinansowania zabudowy pompy ciepła przewidywał regulamin na lata 2013-2015.

⁵³ Którego okres eksploatacji wynosi co najmniej 10 lat.

⁵⁴ Możliwość taką przewidywał regulamin na lata 2013-2015.

⁵⁵ Tj.: nie więcej niż 6 000,00 zł dla zabudowy ekologicznego kotła węglowego, opalanego biomasą lub gazowego, 13 500,00 zł dla zabudowy kotła węglowego lub gazowego z instalacją solarną, 7 500,00 zł dla zabudowy instalacji solarnej oraz pompy ciepła i 15 000,00 zł dla zabudowy instalacji fotowoltaicznej.

⁵⁶ Analiza efektywności ekonomicznej poszczególnych przedsięwzięć (Źródło: opracowanie wykonane na zlecenie NIK przez wyspecjalizowany podmiot - Atmoterm S.A. w Opolu) przeprowadzona w oparciu o zastosowanie szacunkowego kosztu redukcji jednej jednostki zanieczyszczenia powietrza (1 Mg pyłu PM₁₀)⁵⁶ wskazuje jednoznacznie, że najbardziej efektywnym rozwiązaniem jest likwidacja starych, niskosprawnych kotłów na paliwa stałe, poprzez ich wymianę na nowe, ekologiczne źródła ciepła. W zależności od typu nowego kotła, szacunkowy koszt uzyskania redukcji emisji 1 Mg pyłu PM₁₀ wynosił od 102 tys. zł do 347 tys. zł. Równie efektywna jest likwidacja kotła poprzez przyłączenie nieruchomości do sieci – średnio ok. 245 tys. zł/Mg PM₁₀. Termomodernizacja budynków jest mniej efektywną ekonomicznie metodą ograniczania niskiej emisji, gdyż szacunkowy koszt redukcji emisji wynosił 2 759 tys. zł/Mg PM₁₀⁵⁶. Montaż alternatywnych źródeł energii (kolektorów słonecznych) jest mniej efektywną formą, dla której koszt redukcji zanieczyszczeń kształtuje się na poziomie ok. 3 981 tys. zł/Mg PM₁₀.

2016-2018 uwzględnia działania, którymi mieszkańcy byli najbardziej zainteresowani i które dają najlepsze efekty ekologiczne. Stwierdził, że z przeprowadzonej ankietyzacji przeprowadzonej podczas opracowywania PGN wynikało, że nikt z ankietowanych nie planował przeprowadzenia zabudowy tych urządzeń, co też zostało potwierdzone w przeprowadzonym naborze deklaracji na konkretne lata. Dodał, że w przypadku zainteresowania wspomnianymi działaniami możliwe będzie wprowadzenie zmian do *uchwały dotacyjnej*.

(dowód: akta kontroli str. 518-537, 970-971)

Objęte kontrolą zadania⁵⁷ wykazały równe traktowanie beneficjentów, prawidłowe rozliczenie projektów zarówno pod względem formalnym⁵⁸ jak i finansowym⁵⁹ a także pod kątem uzyskania efektów rzeczowych⁶⁰ i ekologicznych⁶¹. Wnioski o dofinansowanie były kompletne (zawierały wszystkie wymagane dokumenty), złożone w wymaganej formie i terminie przez osoby upoważnione. Efekty ekologiczne realizowanych zadań wyliczono zgodnie z umowami zawartymi z WFOŚiGW na podstawie wytycznych. Wykonanie zadania potwierdzano m.in. poprzez podpisanie protokołu odbioru przez beneficjenta oraz komisję działającą na rzecz Urzędu.

(dowód: akta kontroli str. 167-281, 929-931)

9. W latach 2014-2017 (I półrocze) w ramach programów ograniczania niskiej emisji⁶² w budynkach zlokalizowanych na terenie Gminy zrealizowano 159 zadań⁶³, w tym: 117 wymian systemu ogrzewania, 40 instalacje solarne i dwie instalacje fotowoltaiczne. Koszt realizacji tych zadań wynosił łącznie 2.097,0 tys. zł, w tym w latach: 2014, 2015 i 2016 odpowiednio: 940,6 tys. zł, 584,2 tys. zł i 572,2 tys. zł. Wydatki na realizację ww. zadań w wysokości 965,5 tys. zł zostały sfinansowane ze środków pożyczki uzyskanej przez Gminę z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach⁶⁴. Beneficjenci na ww. zadania wydatkowali także 1.131,5 tys. zł ze środków własnych. Ponadto w kontrolowanym okresie zrealizowano nieuwzględnione w PONE trzy zadania termomodernizacyjne budynków gminnych na łączną kwotę 1.379,1 tys. zł, w tym 859,2 tys. zł ze środków własnych Gminy i 519,9 tys. zł⁶⁵ ze środków WFOŚiGW. Jedno z tych zadań, tj. termomodernizację Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Godowie na kwotę 631,2 tys. zł, wykonano w ramach PGN. Efekty realizacji ww. zadań w zakresie redukcji poszczególnych zanieczyszczeń powietrza przedstawiono w pkt 6 i 11 niniejszego wystąpienia. Realizując PONE i PGN Gmina wybrała projekty na podstawie kryteriów efektywności kosztowej w powiązaniu z efektem ekologicznym.

(dowód: akta kontroli str. 538-608, 1060-1063, 1073-1081)

10. W kontrolowanym okresie WIOŚ nie przeprowadzał w Gminie kontroli realizacji zadań określonych w Programie Ochrony Powietrza.

(dowód: akta kontroli str. 434)

11. Wartość średnia stężenia średniorocznego pyłu PM₁₀ na terenie Gminy wyniosła 50,2 µg/m³ w 2014 r., 44,1 µg/m³ w 2015 r. oraz 42,3 µg/m³ w 2016 r. (poziom

⁵⁷ Szczegółową kontrolą objęto 10 beneficjentów wybranych losowo (6,6 % wszystkich beneficjentów u których zrealizowano zadania w okresie objętym kontrolą).

⁵⁸ Dokumentacja zawierała wymagane dokumenty, m.in. pozwolenia, certyfikaty, protokoły oraz dowody zapłaty i faktury.

⁵⁹ Przekazywano dotację w prawidłowej wysokości (do 50 %).

⁶⁰ Protokoły odbioru nowych instalacji i ociepleń oraz likwidacji starych źródeł ciepła.

⁶¹ Dokumentacja kotłów 4 i 5 klasy oraz protokoły odbioru instalacji (źródeł ciepła i ociepleń).

⁶² Tj. PONE 2013-2015 i PONE 2016-2018.

⁶³ W tym w latach 2015, 2016 i 2016 w odpowiednio: 71, 44 i 42 zadania.

⁶⁴ Dalej: „WFOŚiGW”.

⁶⁵ W tym: pożyczka wysokości 203,0 tys. zł i dotacja w wysokości 316,9 tys. zł.

dopuszczalny 40 µg/m³), co stanowiło odpowiednio 125,5 %, 110,3 % i 105,5 % wartości normatywnej. Stężenie średnioroczne pyłu PM_{2,5} wynosiło w badanym okresie 40,0, 34,9 i 32,6 µg/m³ (poziom dopuszczalny 25 µg/m³), tj. odpowiednio 160,0 %, 139,6 %, 130,4 % wartości normatywnej. Z kolei stężenie średnioroczne BaP wyniosło 9,6, 9,2 i 7,9 ng/m³ (poziom docelowy 1 ng/m³), co w odniesieniu do wartości normatywnej stanowiło 960 %, 920 % i 790 %. Liczba dni z przekroczeniami stężeń dobowych PM₁₀ wyniosła w ww. okresie 125, 98 i 95 dni, co stanowiło odpowiednio 357,1 %, 280,0 %, 271,4 % wartości normatywnej (poziom dopuszczalny 35 dni).

Analiza zmian w stężeniach wybranych substancji, sporządzona na podstawie danych GIOŚ⁶⁶, wykazała że wartość średniorocznych stężeń pyłu PM₁₀, PM_{2,5}, oraz BaP w latach 2014-2016 (wartość średnia z okresu trzyletniego) wyniosła odpowiednio 45,5 µg/m³, 35,8 µg/m³ i 8,9 ng/m³ i w porównaniu do okresu z lat 2011-2013 zmniejszyła się o 8,3 %, 3,6 % i 23,9 %⁶⁷. Z kolei średnia liczba dni z przekroczeniami stężeń dobowych PM₁₀ w ww. ujęciu zmniejszyła się o 3,6 % (ze 110 dni do 106 dni). Podkreślić jednak należy, że powyższe porównanie przeprowadzono w perspektywie krótkookresowej, a lata 2014-2016 były relatywnie cieplejsze niż bezpośrednio poprzedzające okresy i charakteryzowały się dużą dynamiką warunków anemologicznych (wietrznych), co nie sprzyjało występowaniu poważniejszych epizodów wysokich stężeń pyłu.

(dowód: akta kontroli str. 1082-1088)

Wójt wyjaśnił: *Największą barierą w podejmowaniu skutecznych działań w zakresie ograniczania niskiej emisji są ograniczone środki finansowe pozyskiwane na walkę z niską emisją, jak również dostępność paliw niskokalorycznych (węgiel brunatny i jego mieszanki) za granicą Polski w Republice Czeskiej. Ważna jest również bariera polegająca na zdolnościach finansowych mieszkańców, która odgrywa bardzo dużą rolę przy zakupie nowoczesnych niskoemisyjnych źródeł ciepła ale również późniejszych zakupów opału zgodnego z normą emisyjną i energetyczną. (...) Gmina Godów, w miarę możliwości ekonomicznych, prowadzi stałe działania polegające na dofinansowaniu wymiany nieekologicznych źródeł ciepła na źródła niskoemisyjne. Takie działania mają pozytywny wpływ na obniżenie wytwarzanych na terenie gminy zanieczyszczeń PM₁₀, PM_{2,5} i benzo(a)pirenu, jednakże Gmina nie ma wpływu na immisje zanieczyszczeń z pobliskich gmin, pobliskiej elektrowni w Republice Czeskiej w miejscowości Dzieńmorowice jak również emisji zanieczyszczeń, głównie benzo(a)pirenu, pochodzącej z eksploatacji autostrady A1 przebiegającej przez teren Gminy.*

(dowód: akta kontroli str. 434, 1068-1069)

12. Gmina nie podejmowała innych działań w celu poprawy jakości powietrza lub intensyfikacji działań naprawczych, niż określone w POP. Prowadzone przez Gminę działania promocyjno-informacyjne, w tym prowadzone wspólnie z innymi jednostkami samorządu terytorialnego przyniosły znaczny wzrost zainteresowania mieszkańców wymianą lub zabudową nowych bardziej ekologicznych źródeł energii, co zostało przedstawione w dalszej części wystąpienia.

(dowód: akta kontroli str. 511-516, 1092)

13. Gmina nie przyjęła i nie planuje przyjąć programu osłonowego który zapewni dopłaty do wyższych cen nośników energii po wymianie niskosprawnego kotła

⁶⁶ <http://powietrze.gios.gov.pl/pjp/archives>.

⁶⁷ W latach 2011-2013 stężenia średnie z okresu 3 lat dla PM₁₀, PM_{2,5}, i BaP wyniosły odpowiednio 49,6 µg/m³, 40,1 µg/m³ i 11,7 ng/m³.

na paliwo stałe na inny rodzaj ogrzewania (np. gazowe lub olejowe) lub kocioł nowszej generacji. Ponadto nie wprowadzono warunku zakupu odpowiedniej jakości paliwa stałego w ramach udzielania pomocy społecznej.

Wójt poinformował, że „Konsekwencją analizy o stanie środowiska było podjęcie decyzji o zaangażowaniu całości środków wyasygnowanych na działania z zakresu ochrony powietrza na dopłaty do likwidacji wysokoemisyjnych źródeł ciepła. Gmina nie przyjęła programu osłonowego z uwagi ograniczenia finansowe w budżecie Gminy”.

(dowód: akta kontroli str. 511, 513, 1092-1093)

14. Na terenie Gminy Godów nie występuje sieć ciepłownicza i nie ma zakładu wytwarzającego ciepło w celach komercyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 511, 513, 1093)

15. Na terenie Gminy w latach 2014-2017 (I półrocze) przeprowadzono 107 kontroli w zakresie prawidłowości stosowania paliw stałych w instalacjach grzewczych⁶⁸. Kontrole przeprowadzili funkcjonariusze będącej jednostką organizacyjną miasta Wodzisław Śląski Straży Miejskiej⁶⁹. Wspólną SM tworzą i współfinansują na podstawie porozumienia z 27 lutego 2009 r. gminy sąsiadujące z Wodzisławiem Śląskim i położone na terenie województwa śląskiego. Podstawą przeprowadzania kontroli przez funkcjonariuszy były upoważnienia wystawiane przez Wójta, na wniosek Komendanta SM. Przebieg kontroli opisany był w notatkach służbowych, będących w posiadaniu UG. Podstawą szczegółowej kontroli były informacje dyżurnego SM lub pracowników UG w temacie możliwości spalania odpadów, z podaniem konkretnej posesji. W 23 kontrolach stwierdzono nieprawidłowości⁷⁰. W czterech przypadkach⁷¹ nałożono kary w łącznej kwocie 1 400 zł⁷².

(dowód: akta kontroli str. 511, 514, 880-892, 1093)

Bezpośrednio do Urzędu Gminy nie wpłynęła żadna skarga dotycząca spalania odpadów. Interwencje we wskazanym zakresie podejmowane były na zgłoszenie mieszkańców lub pracowników UG bezpośrednio w SM. W poszczególnych latach okresu objętego kontrolą wpłynęły do SM następujące liczby skarg:

- rok 2014 - siedem zgłoszeń - nie stwierdzono spalania śmieci - wystosowano cztery pouczenia o konsekwencjach spalania śmieci;
- rok 2015 - 22 zgłoszenia - nie stwierdzono spalania śmieci - wystosowano osiem pouczeń o konsekwencjach spalania śmieci;
- rok 2016 - 35 zgłoszeń, w jednym przypadku stwierdzono spalanie śmieci - wystosowano 8 pouczeń o konsekwencjach spalania śmieci - wystawiono dwa mandaty za spalanie (w tym jeden za spalanie odpadów bio);
- rok 2017 – 43 zgłoszeń - w trzech przypadkach stwierdzono spalanie śmieci - wystosowano cztery pouczenia i trzy mandaty za spalanie odpadów.

(dowód: akta kontroli str.609-612, 1093)

16. Spośród 30 gminnych obiektów użyteczności publicznej, na dzień 30 czerwca 2017 r. w 21 obiektach nadal do ogrzewania wykorzystywano urządzenia na paliwo stałe, w tym w 11 przypadkach były to kotły z podajnikiem. W okresie objętym

⁶⁸ Odpowiednio w poszczególnych latach: 0, 0, 200 zł i 1 200,00 zł.

⁶⁹ Dalej SM.

⁷⁰ Odpowiednio w poszczególnych latach: 7, 22, 35 i 43.

⁷¹ Odpowiednio w poszczególnych latach: 3, 8, 8 i 4.

⁷² Odpowiednio w poszczególnych latach: 0, 0, 1 i 3l.

kontrolą nie zmieniła się liczba takich obiektów ogrzewanych gazem (pięć) oraz energią elektryczną (jeden).

(dowód: akta kontroli str. 511, 513, 1094)

W okresie objętym kontrolą przeprowadzono w Gminie działania modernizacyjne w trzech obiektach komunalnych w zakresie źródeł ciepła i termomodernizacji:

W 2014r. zrealizowano dwa zadania:

- *Przebudowa budynku sołectkiego w Podbuczu* – zakres obejmował również termomodernizację oraz wymianę kotła węglowego zasypowego na kocioł ekologiczny z automatycznym załadunkiem paliwa – wartość zadania 466 952,59zł brutto, finansowanie: budżet Gminy.

Efekt ekologiczny: zmniejszono wskaźnik rocznego zapotrzebowania na nieodnawialną energię pierwotną na jednostkę powierzchni [kWh/(m² rok)] z 436.34 – na 128.46, natomiast wskaźnik rocznego zapotrzebowania na energię końcową [kWh/rok] zredukowano z 394.28 na 114.39.

- *Przebudowa OSP w Łaziskach* - zakres obejmował również termomodernizację oraz wymianę kotła węglowego zasypowego na kocioł ekologiczny z automatycznym załadunkiem paliwa – wartość zadania - 751 025,22 zł brutto, finansowanie : budżet Gminy oraz dotacja i pożyczka WFOŚiGW w Katowicach w kwocie 170 238,00 .zł

Efekt ekologiczny: pył – 968 kg/a, SO₂ – 444 kg/a, NO_x – 36 kg/a, CO – 1.602 kg/a, CO₂ – 71.215 kg/a, B(a)P – 0,5 kg/a przy zmniejszeniu zapotrzebowania energii cieplnej netto o min. 363 GJ/a.

W 2015r. zrealizowano *Termomodernizację wraz z wymianą kotła Szkoły Podstawowej w Godowie* – wartość zadania - 1 206 249,95zł brutto, sfinansowano z budżetu Gminy oraz dotacji i pożyczki WFOŚiGW w Katowicach w kwocie 349 682,00 zł.

Efekt ekologiczny: Pył – 1.034 kg/a, SO₂ – 546 kg/a, NO_x – 59 kg/a, CO – 1.329 kg/a, B(a)P- - 0,2 kg/a, CO₂ – 99.170 kg/a, zmniejszenie energii cieplnej o min. 700 GJ/a.

(dowód: akta kontroli str. 609-612, 1093-1094)

17. Gmina prowadziła działania informacyjno-edukacyjne dotyczące szkodliwości zanieczyszczeń powietrza, czego efektem był znaczny wzrost zainteresowania uzyskaniem dotacji na modernizację źródła energii (249 deklaracji wymiany źródeł ciepła w 2018 r.) i tak:

- Na stronie Urzędu www.godow.pl stworzono zakładkę o nazwie „Zapora antysmogowa dla Godowa”, gdzie zamieszczane są wszelkie informacje związane z ochroną powietrza na terenie Gminy tzn. o prowadzonych działaniach, kampaniach w walce z niską emisją, dostępne są dokumenty strategiczne Gminy, zamieszczone są dane statystyczne związane z działalnością dotacyjną w zakresie modernizacji kotłowni czy montażem odnawialnych źródeł energii oraz zamieszczane są informacje dla mieszkańców o działaniach prowadzonych przez inne jednostki w zakresie możliwości pozyskania środków na działania proekologiczne. Ponadto organizowany był konkurs ekologiczny dla młodzieży Gminy pt. „Bezsmogowcy to my”.

- Gmina angażowała się w realizację programu „Gmina z Dobrą Energią” <http://godow.gminazenergia.pl/> mającego charakter przedsięwzięcia modelowego w który zaangażowało się 28 jednostek samorządu terytorialnego. W ramach projektu zorganizowano 6 szkoleń, w których wzięli udział także pracownicy Urzędu. Ponadto Gmina zaangażowała się w dystrybucję ulotek informacyjnych, rozpowszechniania spotów reklamowych opracowanych w ramach projektu w zakresie ochrony powietrza oraz publikacje informacji w lokalnej prasie – Gazetka

gminna „Jesteśmy”.

- Gmina uczestniczyła w dniach 9 – 10 sierpnia 2017 r. w dniach otwartych firmy lokalnego przedsiębiorcy pod hasłem „Walczymy ze smogiem”. Pracownicy Urzędu oraz Doradca Energetyczny WFOŚiGW udzielali informacji na temat m.in. możliwości uzyskania dofinansowania do wymiany źródeł ciepła, walki ze smogiem i na temat uchwały antysmogowej.

- Prowadzone były również działania informująco-edukacyjne z zakresu ograniczenia niskiej emisji w szkołach w ramach działania „Nie truj sąsiada” oraz „Gmina bez SMOGA”.

Wójt poinformował, że działania Gminy w latach 2014-2015 były ukierunkowane także na właściwe gospodarowanie odpadami komunalnymi, co także zwiększyło zainteresowanie mieszkańców dotacjami do wymiany kotłów.

(dowód: akta kontroli str. 512, 514-516, 686-710, 1093-1094)

18. W latach 2014-2017 (I półrocze) wysokość wpływów z tytułu kar i opłat za korzystanie ze środowiska wyniosła 87,0 tys. zł⁷³, a wydatki na ochronę powietrza wyniosły 970,0 tys. zł⁷⁴.

(dowód: akta kontroli str. 512, 516, 916-923, 1095)

19. Gmina nie pobierała opłaty miejscowej, o której mowa w art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 2 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych⁷⁵.

(dowód: akta kontroli str. 511, 516, 1095)

20. Głównym działaniem Gminy w ramach współpracy z innymi ościennymi jednostkami samorządu terytorialnego na rzecz ochrony powietrza jest praca w grupie roboczej ds. ograniczenia niskiej emisji na terenie Subregionu Zachodniego. Rezultatem działań jest między innymi udział Gminy w projekcie *Gmina z (dobrą) energią oraz Modelowa kampania edukacyjno-informacyjna na rzecz ograniczania niskiej emisji oraz promocji efektywności energetycznej*, realizowanych przez 28 samorządów Subregionu Zachodniego. Z inicjatywy działania grupy roboczej ds. niskiej emisji zabudowano w kilkunastu gminach na terenie Subregionu Zachodniego, w tym na terenie Gminy, czujniki pomiarowe zanieczyszczenia powietrza na zasadach okresowych umów użyczenia. Dane z czujnika umożliwiają na bieżąco zapoznać się m.in. ze stężeniem pyłu zawieszonego MP2.5 i MP10, dane historyczne za okres ostatnich 24 godzin, a także prognozy jakości powietrza na najbliższe 24 godziny. Oczekiwane efekty realizacji tego projektu to m.in.: zmiana zachowań społecznych np. w zakresie tolerancji negatywnych praktyk takich jak spalanie śmieci, podniesienie poziomu wiedzy w różnych grupach docelowych w zakresie niskiej emisji oraz działań zapobiegawczych, z uwzględnieniem ich efektywności finansowej i efektywne przekazanie informacji na temat zanieczyszczenia powietrza oraz jego wpływ na środowisko i zdrowie.

Gmina nie otrzymała zaproszenia od Ministerstwa Środowiska, jak również nie podejmowała starań o włączenie się do *Partnerstwa na rzecz ochrony poprawy jakości powietrza w Polsce*.

(dowód: akta kontroli str. 511, 516-517, 711-721, 1094-1095)

Z analizy protokołów z sesji RG za lata 2014-2017 oraz planów pracy komisji RG wynika, że nie została im przedłożona przez Wójta do rozpatrzenia informacja Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska o stanie środowiska na obszarze

⁷³ Odpowiednio w poszczególnych latach: 20,0, 22,0, 23,0 i 22,0 tys. zł.

⁷⁴ Odpowiednio w poszczególnych latach: 445,0 zł, 270,0 zł, 254,0 zł i 0 zł. Wydatki na ochronę powietrza Gmina finansowała ze środków własnych.

⁷⁵ Dz. U. z 2017 r., poz. 1785 ze zm.

województwa śląskiego, przez co nie został spełniony wymóg art. 8a ust. 1 ustawy o IOS, aby RG przynajmniej raz w roku rozpatrywała informację Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska o stanie środowiska na obszarze województwa.

W dwóch raportach z wykonania gminnego programu ochrony środowiska za lata 2013-2014 i 2015-2016 ujęto wzmiankę o monitoringu jakości powietrza atmosferycznego na terenie Gminy, gdzie jako jednostkę odpowiedzialną wymieniono m.in. WIOŚ. Wójt wyjaśnił, że „*temat dotyczący ochrony środowiska omawiany jest na wspólnych posiedzeniach komisji problemowych Rady Gminy lub na sesji Rady Gminy przy przyznawaniu środków z budżetu gminy na realizację zadań z tym związanych oraz przy omawianiu tematu dot. niskiej emisji. Radni zostali poinformowani o możliwości dostępu do przedmiotowego raportu w formie elektronicznej na stronie WIOŚ w Katowicach: www.katowice.wios.gov.pl”.*

Zdaniem NIK, ze względu na istotność spraw zawartych w informacji WIOŚ o stanie środowiska w województwie śląskim, w tym zawarcie tam konkretnych danych i analiz dotyczących złego stanu powietrza w gminie Godów, materiały te powinny być rozpatrzone przez RG, będącą organem kolegiальnym obradującym i podejmującym rozstrzygnięcia na sesjach zwoływanych przez jej Przewodniczącą.

(dowód: akta kontroli str. 609-610, 628, 638, 656, 667, 1095)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nie dokonano aktualizacji *projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe*, przyjętego uchwałą⁷⁶ Rady Gminy z dnia 20 grudnia 2012 r., co naruszało art. 19 ust. i 2 ustawy Prawo energetyczne, zgodnie z którym Wójt aktualizuje projekt ww. założeń co najmniej raz na 3 lata.

(dowód: akta kontroli str. 10-91)

Wójt wyjaśnił: *Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe (...) winien być aktualizowany co 3 lata, niestety do dnia dzisiejszego nie został zaktualizowany albowiem sugerowano się tym, że termin z art. 19 ust. 2 ww. ustawy, dotyczącym aktualizacji, jest terminem instrukcyjnym i w przypadku, gdy nie zaszły zmiany stanu faktycznego projektu założeń, nie ma obowiązku jego aktualizacji. Od 2017 r. środki na ten cel były zabezpieczone w budżecie, jednak zadanie nie zostało zrealizowane. W budżecie na 2018 r. ponownie zaplanowano aktualizację ww. projektu, która będzie realizowana.*

(dowód: akta kontroli str. 1068)

Zdaniem NIK, określenie w ustawie ww. terminu, zobowiązuje Gminę do dokonania aktualizacji *projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe*.

2. W sprawozdaniu z realizacji Programu Ochrony Powietrza za 2016 r. z dnia 8 marca 2017 r., podpisanym przez Kierownika Referatu Inwestycji, Ochrony Środowiska i Gospodarki Komunalnej⁷⁷ i przesłanym do Urzędu Marszałkowskiego nie wykazano całkowitej powierzchni lokali, w których nastąpiła zmiana ogrzewania, co było niezgodne z wymaganym wzorem tego sprawozdania.

(dowód: akta kontroli str. 485-510, 1051-1053)

⁷⁶ Nr XXVIII/207/12.

⁷⁷ Dalej: „Kierownik RIOŚ”.

Kierownik RIOŚ wyjaśnił, że: w sprawozdaniu z POP za 2016 r. nie wykazano całkowitej powierzchni lokali ponieważ nie była ona dokładnie znana. Mieszkańcy w deklaracjach podawali szacunkowe dane. W latach poprzednich podawano w sprawozdaniu powierzchnię lokali mieszkalnych na poziomie 150 m²/lokal.

(dowód: akta kontroli str. 1089)

Inspektor ROŚ sporządzająca ww. sprawozdanie wyjaśniła: w 2017 r. przejęłam po koleźce obowiązki sporządzania sprawozdania z realizacji POP i nie zwróciłam uwagi na konieczność wpisania całkowitej powierzchni użytkowej lokali.

(dowód: akta kontroli str. 1090)

IV. Uwagi i wnioski

Uwagi pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁷⁸, wnosi o dokonanie aktualizacji projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.

Ponadto, NIK zwraca uwagę na konieczność przedkładania Radzie Gminy do rozpatrzenia informacji Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska o stanie środowiska na obszarze województwa śląskiego z wymaganą prawem częstotliwością oraz o intensyfikację działań zmierzających do ograniczenia emisji ze źródeł powierzchniowych, w szczególności w zakresie wymiany nieefektywnych kotłów na paliwo stałe w sektorze komunalno-bytowym.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Katowicach.

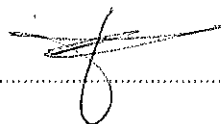
Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

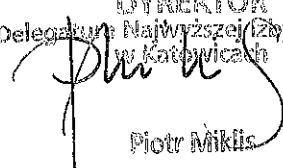
Katowice, dnia 27 lutego 2018 r.

Kontroler
Stanisław Tarnowski
Gł. specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach

DYREKTOR
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Katowicach

Piotr Miklis

⁷⁸ Dz. U. z 2017 r. poz. 524., dalej: „ustawa o NIK”.